

Reméljük, nemcsak a véletlen műve, hogy egy hónap leforgása alatt három figyelmet érdemlő, művészi-esztétikai értékeket hordozó, és részben új formanyelven is szóló alkotást láttunk.

BORDÁS Győző

R Á D I Ó

IZIDOR

Mindvégig nem derül ki, hogy voltaképpen kicsoda Izidor, a címadó hős, aki a háromrészes hangjátékban egyetlenegyszer sem „lép színre”. A cselekmény vele indul, Péntek Vera mondja el, hogy megölte a dohánycsempészt, amiért az meg akarta fizettetni vele a zsák dohányt. Később is csak annyit tudunk róla meg, hogy a szereplők sem igen ismerik, illetve annyit, amennyit elárult magáról: járt a háborúban, kiüntetésekert szerzett, majd beállt a kőművesekhez; eleinte még célba lőtt a kertben, de egyre hallgatagabb lett, Morvaiék kertjében sétálgatott, „még a gyerekek régi bölcsőjét is megnézte vagy százszor”, végül, mielőtt meghívhatták volna Opanához báránypaprikásra, felakasztotta magát Morvaiék padlásán.

E homályos eseményszál köré rendeződik a hangjáték előterében a többi szereplő története és meséje. Ezek szövegszerűen ugyan kapcsolódnak egymáshoz, Izidor például elmenne „egészen Ausztráliáig”, ha a gyilkosság után betévedne Povazsánszki udvarába, és erre az „Ausztráliára” épül Opana, majd a bárány története, túl lazák azonban az efféle kötdések ahhoz, hogy mozaiknál szilárdabb szerkezetet építsenek. A történeteket nem is ezek fogják egybe, hanem a bennük lecsapódó törvényszerűségek, amelyek Izidor öngyilkosságának a magyarázatát is sejtetik. Az események egy része a háborúból gyűrűzik tovább, más részük „új” világban játszódik, amelynek határpontjait az ismétlődő kőgörgeterés és a kezdeti vadászjelenet jelzi. Az élesen ellenpontozott jelenetek az erószak olyan ördögi körét rajzolják, amelyben, aki bekerül, a pézsmapatkányok, Péntek Lajos vagy Fodó tanár úr sorsára jut, és amelynek forgását legfeljebb ellentétes irányú, körömhasogató kőgörgeteréssel lehet ideig-óráig feltantóztatni.

Gion Nándor: *Izidor*. Szereplők: Kozák András, Faragó Árpád, Dunai Tamás, Fejes György, Juhász Jácint, Szabó Sándor, N. Kiss Júlia, Légradi Gergő, Láng Balázs, Szirtes Ági. Zenei munkatárs: Bódogh Pál, Pataki Ági. Dramaturg: Fülöp Gábor. Rendező: Bozó László.

Történetpárhuzamok emelik általános érvényűvé ezt a törvényszerűséget: időben a háborús események rávetülése az elbeszélte időre, a cselekményben az állatok és növények „emberiesítése”. Az antropomorf természet a körben alul levő emberekhez hasonulnak: a pézsmapatkányok Péntek Lajoshoz, a kutya Fodó tanár úrhoz, a bárány Opanához, az eperfa alatt pedig Péntek Vera üldögél majd.

Az időbeli párhuzam a változatlanságot jelzi tehát. A soha meg nem növő bárány iképviselte illuzórikus világ a bűdös birka leölésével és Fodó tanár úr pusztulásával demisztifikálódik. A véres végű tragédiák gioni változatával egy időben lesz Izidor öngyilkos, Péntek Vera távozásával együtt fizikai kilépéssé fokozva le a „kálváriázást”. Az ilyen értelmezésnek azonban kritikus pontja Burai J. és Tamás kezdeti felháborodása, hogy „minek jött közénk ez az Izidor”. Az alul lévőket pártfogásba vevő gyerekek kijelentése alapján ugyanis azt várnánk, hogy Izidor az „ördögi kör” beindítójává, esetleg metaforájává válik, öngyilkosságával pedig mesésen szép világ teremődik meg vagy áll helyre. Ennek viszont Péntek Vera távozása és Aradi Csaba verekedése mond ellent. Amennyiben Izidor „valóságos” személy, úgy a felismerés és a kiábrándulás tárgyiasításai a köréje fűződő történetek, ha pedig az ördögi kör megszemélyesítője, akkor öngyilkossága érvénytelen. Az eredmény így is, úgy is egy olyan világ, ahol a vállig érő hóban mindig fázni kell, és ahol a pisztolylövésekhez hasonlóan pattognak a párbeszédék kemény, ismétlődő szerkezetű és elemű tömondatai.

A cselekmény — a kőgörgetésen, Péntekné ablakának betörésén és a bárányleölésen kívül — a „színpalak” mögött zajlik. Időben vagy térben távoli események közvetítése a szereplők párbeszéde. Hangos próza az Izidor, a gioni elbeszélés eljárásaival. Éjszakai események elmondásából, tervek jelzéséből, emlékezésből, hírmondásból, tartalomismertetésből (levél) állnak össze a történetek, amelyek körül csupán egyetlen kérdés merül fel: mennyi fér el közülük egy félórás hangjáték keretében. Az Izidor mutatja, hogy nyolc vagy kilenc még elfér.

FEHÉR Katalin